

Djurens Rätt.

Älskade hästar

En granskning av hästvärlden

Älskade hästar

En granskning av hästvärlden

av Sara Asteborg, Eva Carlsson och Lena Lindström

Djurens Rätt
Box 2005
125 02 Älvsjö
www.djurensratt.se
info@djurensratt.se
08 - 555 914 00

Copyright Djurens Rätt 2009

Tryck: Taberg Media Group, Göteborg, 2009

ISBN 978-91-88786-77-7

Omslagsfoto: Michelle Erlin
Layout: Marit Mossbäck

Stort tack till fotografer: Håkan Dahlström www.dahlstroms.com, Michelle Erlin,
Zanna Hofvander www.zannafoto.se, Lars Karlsson www.hovtramp.se,
Michaela Neiglick och Hendrik Zeitler www.hendrikzeitler.com.

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Hästars naturliga liv	7
1.1 Gräsätare med känsliga magar	7
1.2 Sociala flockdjur – vänner för livet	8
1.3 Tidsbudget – en vanlig dag för en häst	9
2. Hästar och människor	11
2.1 Hästhållning – från spilta till Active Stable	12
2.2 Utfodring – frukost, lunch och middag?	12
2.3 Beteendestörningar – att hantera en ohanterlig situation	14
2.4 Traditioner och ovilja till förändring	16
3. Ridskolor	18
3.1 Djursynen på ridskolorna	19
3.2 Handeln med ridskolehästar	21
3.3 Högre hästutbildning	22
4. Ridsport	25
4.1 Träning och inläring – piska eller morot?	25
4.2 Ridning – att tygla en häst	26
4.3 Ridtävlingar – alla medel är tillåtna	26
4.4 Vem klipper morrhåren på en katt?	28
5. Trav- och galoppsport	31
5.1 Hästkapplöpningen i Sverige	31
5.2 Sportens konsekvenser	32
5.3 Vinna eller försvinna	34
5.4 Utrustning för travhästar	35
5.5 En sluten värld	37
6. Transporter och slakt	38
6.1 En häst är inte alltid en häst	38
6.2 Slutdestination Italien	39
6.3 Olaglig hästslakt i Sverige	40
6.4 Tiotusen hästar försvinner varje år	41
7. Gällande lagstiftning	42
Slutord	43
Källor	44
Djurens Rätt	48

Sammanfattning

Hästar är inte människor. Trots detta verkar många tro att hästar fungerar på samma sätt som människor. Att hästar äter frukost, lunch och middag, sover hela natten, vill vara inne när det är kallt och ha en egen box att vara i. Inget kan dock vara mer fel. Hästar är kanske ett av de mest missförstådda djuren – vi vill dem så väl, men behandlar dem så fel.

Hästar är väl anpassade till ett liv på stäppen, vilket är deras naturliga miljö. De är gräsätande flockdjur som har grundläggande behov av långa ättider, social kontakt och rörelse. Dessa behov blir sällan tillgodosedda i den traditionella hästhållningen och kan leda till att hästar utvecklar beteendestörningar som stereotypier, apati eller hyperaktivitet.

Hästar används av människor inom en rad olika områden där rid- och travsport är de två största. För dyrbara tävlingshästar väntar ofta ensamhet, skrittmaskiner och långa transporter till tävlingsplatser. Det finns stora brister i hur hästar hanteras av människor och en orsak kan vara den utbildning som blivande hästägare får redan på ridskolorna. Djurens Rätt har genomfört en enkätundersökning till landets ridskolor. Den visade på en mycket omodern djurhållning och djursyn.

När hästarna inte längre presterar vad som krävs av dem får de sällan leva vidare. Varje år är det omkring 10 000 hästar som saknas i statistiken för avlivning och slakt. Ingen vet vart de tar vägen.

Djurens Rätt anser att hästar är individer med egna intressen och behov som ska respekteras. Det är dags att det sker en förändring av det sätt som hästar behandlas på idag. Om vi ska hålla hästar måste vi låta dem vara hästar.

Hästarna på Dartmoorheden lever
ett liv som liknar vilda hästars .

1. Hästars naturliga liv

Hästar har en relativt hög status i Sverige jämfört med andra djur. De flesta människor vill behandla sina hästar väl, och många har en nära relation till hästar. Men hur ska då hästar behandlas för att må bra? Hur definieras hästars välfärd? Ett modernt sätt att definiera välfärd är att djur ska leva ett så naturligt liv som möjligt, utan lidande, och få utlopp för sina naturliga beteenden och behov.¹ Det är dock fortfarande vanligt att hästars välfärd begränsas till att enbart omfatta den fysiska hälsan.

Traditionellt sett har hästar ansetts må bra så länge de är friska och presterar det som förväntas av dem. Det talas ofta om hästnäringen, om sporthästar och om vad olika människor gör med sina hästar. Fokus hamnar mer sällan på hästarnas välfärd, deras behov eller vad konsekvenserna blir för dem. Idag finns det dock en ökad medvetenhet om att begreppet välfärd även omfattar den psykiska hälsan.

Trots att människan har hållit hästar under flera tusen år och deras utseende har förändrats mycket över tiden, är deras grundläggande biologi fortfarande densamma. Hästar är fortfarande gräsätande flockdjur som undkommer rovdjur genom att fly. De är väl anpassade till ett liv på stäppen, vilket är deras naturliga miljö. Hästar som lever i fångenskap lever dock ofta under helt andra förhållanden, långt ifrån vad de är anpassade till.

Hästnäringens Nationella Stiftelse skriver så här om hästar: *”Hästens funktion i människans vardag har förändrats från produktion till konsumtion. Den är inte längre nödvändig för att odla och transportera, köra ut timmer eller försvara landet. I stället tillgodoser den människans behov av meningsfulla relationer, fritidsaktiviteter och sportutövning.”*² Frågan är då vem som tillgodoser hästarnas behov.

1.1 Gräsätare med känsliga magar

Ett av hästars mest grundläggande behov är att beta. De är av naturen gräsätare, och ägnar varje dygn omkring 13–18 timmar åt att äta, beroende på tillgången på bete.³ Detta motsvarar med andra ord 50–75 procent av tiden varje dygn. Hästar är inte heller gärna utan mat mer än fyra timmar i taget.⁴

Hästar har ett specialiserat matsmältningssystem som är anpassat till att bryta ner foder med mycket växtfibrer. Mikroorganismerna

i tarmarna bryter ner fibrer till energi och det krävs en jämn tillförsel av fibrer för att systemet ska fungera bra.⁵ Hästar har en liten magsäck och deras mage och tarmar är anpassade till att ständigt vara mer eller mindre fyllda.⁶

1.2 Sociala flockdjur – vänner för livet

Hästar är flockdjur och lever normalt i mindre, stabila grupper som består av två till uppemot 35 individer.³ Flocken består vanligen av flera ston, deras avkommor och en eller flera hingstar. Det är ovanligt att ston får sitt första föl före tre års ålder. I regel får stoet ett föl vartannat år. Fölet går kvar hos sin mamma och diar tills hon får ett nytt föl, vilket innebär att vissa föl diar i över ett år. Avkommorna lämnar vanligen flocken då de är omkring två år gamla. Unga hingstar bildar ofta egna grupper, så kallade ungarlsgrupper, medan unga ston ansluter sig till en ny flock.³

Hästar jagas av många andra djur och är beroende av sin flock för att överleva. Det är flocken som utgör hästens trygghet och skydd vid fara. Inom flocken finns ett väl fungerande samspel och en etablerad rangordning där varje medlem har sin plats. Hästar har en kommunikation som bygger på kroppsspråk, läten och dofter. Flockmedlemmarna känner igen varandra både till utseende och röst.⁷ Beteenden som att putsa varandra och leka är viktiga för att upprätta och bibehålla sociala band till andra individer i flocken.⁸ Hästar har sociala partners, ”bästisar”, som de föredrar att vara med. Relationerna varar under många år och det är ofta två, mer sällan tre individer som står varandra nära och som spenderar mest tid tillsammans.⁹

Hästar har inget eget revir som de försvarar. Istället har de ett hemområde som de rör sig över, som kan variera från en halv till uppemot 80 kvadratkilometer.³ Området som flocken rör sig över har förutom betesmarker och vatten även tillgång till skugga, vindskydd och platser fria från insekter. Hästar gödslar på särskilda platser där de sedan undviker att beta. Olika flockar kan ha hemområden som överlappar varandra. Den som har iakttagit en betande häst kan konstatera att den inte står helt still, utan att den steg för steg förflyttar sig framåt eller i sidled. Frilevande hästar kan röra sig långa sträckor varje dag och hästens kropp är anpassad till ett liv i rörelse.

Hästar har "bästisar" som de föredrar att vara med.

1.3 Tidsbudget – en vanlig dag för en häst

Hästars dygnsrytm skiljer sig till stor del från människors. Hästar är som mest aktiva i gryning och skymning och däremellan betar och vilar de i cykler. Hästar går inte och lägger sig och sover på natten, utan sover några minuter i taget, totalt 3–4 timmar fördelat över hela dygnet.¹⁰ Hästar sover både stående och liggande, och de ligger ner totalt cirka en timme varje dygn.¹¹ För att kunna sova REM-sömn, drömsömn, behöver hästen ligga ner och ha stöd för huvudet.¹⁰ Om hästen inte kan lägga sig ner och sova kommer den till slut att falla i REM-sömn stående och ramla ihop.¹² Förutom att beta, vila och dricka vatten rullar sig hästar gärna, och ägnar även tid åt sina sociala relationer.

Foto: Animals' Angels 2007

Foto: Michaela Neigjick

Foto: Håkan Dahlström

Foto: Eva Carlsson

2. Hästar och människor

Hästar är domesticerade vildhästar (*Equus caballus*) som härstammar från den mongoliska Pzrewalskiahästen (*Equus przewalski*).²¹ Med domesticering menas ett djur som genom avel har förändrats av människan.¹³ Människan började domesticera hästar för omkring 6 000 år sedan och har utnyttjat dem i bland annat krig, till transporter och inom jordbruket. Uppskattningsvis finns det i hela världen omkring 62 miljoner hästar fördelade på 682 olika raser.¹⁴ Det är ingen som vet det exakta antalet hästar i Sverige, men år 2004 genomförde Statistiska Centralbyrån en undersökning och uppskattade antalet till mellan 265 000 och 300 000.¹⁵

Hästar är inte människor. Trots detta verkar många människor tro att hästar fungerar på samma sätt som vi. Att hästar äter frukost, lunch och middag, sover hela natten, vill vara inne när det är kallt och ha en egen box att vara i. Inget kan dock vara mer fel. Hästar är kanske ett av de mest missförstådda djuren – vi vill dem så väl, men behandlar dem så fel.

Om du frågar tio olika hästägare vad som är bra för hästar får du tio olika svar. De flesta har en mycket bestämd uppfattning vad som är det bästa för just deras häst. Det kan handla om att hästar ska äta havre, inte klarar av att gå tillsammans med andra hästar eller blir feta av att äta halm. Dessa uppfattningar saknar dock ofta en vetenskaplig grund. Det finns idag mycket forskning som visar vikten av att hästhållningen anpassas till hästarnas behov, men i verkligheten ser det sällan ut så.

En tänkbar förklaring till varför hästar behandlas som de gör idag kan bero på antropomorfism, vilket innebär att vi människor förmänskligar djur. Trots att vi någonstans troligen är medvetna om att hästars behov skiljer sig från våra, väljer vi ändå att i första hand utgå från oss själva och våra egna behov när det gäller hästar.

Det finns en mängd problem med den traditionella hästhållningen. De kan sammanfattas med att hästens behov av rörelse, social kontakt och långa åttider inte blir tillgodosedda. Det här kapitlet handlar om hur hästars liv hos människor ser ut och några av de problem som finns.

2.1 Hästhållning – från spilta till Active Stable

I Sverige har hästar traditionellt hållits i spilta. Det innebär att de står fastbundna mot en vägg och har väggar på vardera sidan om sig. Numera är det vanligare med boxar, där hästarna inte står uppbundna utan är instängda i en box på cirka tre gånger tre meter. En häst som står i stall, antingen i en spilta eller i en box, har en starkt begränsad rörelsefrihet. Förutom att hästen har ett beteendemässigt behov av att röra sig är hästens kropp inte anpassad till att stå stilla under många timmar i sträck.

Det senaste i svensk hästhållning är lösdriftssystemet, som om det sköts väl har bättre förutsättningar att ge hästarna ett mer naturligt liv. Den traditionella lösdriften innebär att hästar går dygnet runt i hage med tillgång till en ligghall. Numera finns det lösdriftssystem med tekniska lösningar, som bland annat möjliggör individuell utfodring. Ett exempel är ”Active stable” som ursprungligen kommer från Tyskland och har blivit allt mer populärt i Sverige.¹⁶ Genom att ha vatten, olika foderstationer och ligghall på olika ställen, rör sig hästarna mer än om allting är på samma plats. I anslutning till ett dränerat markområde kan sedan större hagmarker finnas, som kan öppnas när det är bra markförhållanden. Det är viktigt att marken dräneras och hårdgörs för att få en bra lösdrift. Blöta och leriga marker kan leda till att hästar får problem med röta i hovarna.¹⁷

I träning av unga hästar har det visat sig att den sociala miljön har stor påverkan. I en studie på hästhållning och träning jämfördes hästar som alltid hölls ensamma med hästar som hölls i grupp dygnet runt.¹⁸ Det visade sig att de som hölls i grupp gjorde större framsteg under träning jämfört med de som hölls ensamma. De senare bet dessutom sin tränare mycket oftare jämfört med dem som hölls i grupp.

2.2 Utfodring – frukost, lunch och middag?

Hästar måste få sitt behov av grovfoder (till exempel hö och hösilage*) tillgodosett, eftersom de har ett behov av att tugga länge och behöver mycket fibrer. Dagens hästhållning innebär ofta att hästar ägnar alldeles för lite tid åt att äta, och de får ättider som liknar människans. Istället för 15 timmar, som vore det naturliga, är det vanligt att hästen äter två till tre timmar varje dag. En orsak till detta är att hästar vanligen utfodras med kraftfoder (till exempel havre) som innehåller mycket energi och som går snabbt för hästen

*) Hösilage är gräs som konserverats genom ensilering, vilket sker genom en mjölksyreningsprocess i en syrefri miljö.

att äta upp. Trots att hästen då har fått all näring den behöver, kan den fortfarande vara motiverad att äta.²⁶ Uppstallade hästar äter om de ges möjlighet lika länge som frilevande hästar, och därför bör hästar då det är möjligt få fri tillgång på grovfoder.¹⁹

Om hästen får för lite fibrer kan det påverka både den fysiska och mentala hälsan.⁵ Hästar utfodras vanligen på morgonen, mitt på dagen och på kvällen. Det många kanske inte tänker på är hästarna efter kvällsfodringen står på fastande mage i uppmot 10–12 timmar över natten. Till skillnad från människor som får en utsöndring av magsyra vid en måltid sker det hos hästar en konstant utsöndring av magsyra.⁶ Detta får betydelse när hästar står länge utan tillgång till grovfoder. Det kan då bli ett överskott av magsyra som kan leda till att hästen utvecklar magsår.²⁰ Hästens saliv har en neutraliserande effekt på magsyran, men hästar utsöndrar bara saliv då de tuggar.²¹ Då hästen äter kraftfoder tuggar de ett mindre antal tuggor jämfört med när de äter grovfoder, och producerar därmed mindre saliv.⁶

Foto: Eva Carlsson

Hästar är gräsätare och är anpassade till att äta uppmot 18 timmar varje dygn.

Varför är det då så pass få hästar som får fri tillgång på grovfoder? Det finns många föreställningar gällande foder, till exempel att hästar i träning kan bli tjocka av för mycket grovfoder och att kraftfoder måste ges för att hästen ska orka arbeta. Forskning visar dock att hästar bör få fri tillgång på grovfoder¹¹ och det finns även studier som visar att för mycket kraftfoder till hästar i förhållande till mängden grovfoder ökar risken för att utveckla onormala beteenden.^{22,23} En studie har nyligen visat att det går utmärkt att utfodra även tävlingshästar med enbart ett bra grovfoder.²⁴ Malin Connysson som har gjort studien på Sveriges lantbruksuniversitet säger:

– Hästar är gräsätare och därför anpassade för att äta stora mängder grovfoder. Men för att tillgodose högpresterande hästars energibehov utfodras de ofta med stora mängder kraftfoder, vilket kan ge orsak till en rad olika problem.²⁵

Hästar som tävlar fastar ofta längre perioder i samband med transport och då de är på tävlingsplatsen. Studien visade även att hästar som bara ätit grovfoder behöll sin vätskebalans bättre under fastan.²⁴ Numera står det även i föreskrifterna för hästhållning att hästar ska utfodras med tillräckligt mycket grovfoder: *”för att tillgodose behovet av växtfibrer och sysselsättning, så att deras behov av långa ättider tillgodoses”*.³³

2.3 Beteendestörningar

– att hantera en ohanterlig situation

Ridläraren var bekymrad. Hon hade nyligen köpt en häst som vid köpet verkade helt normal. Men bara efter några veckor i sitt nya hem hade hästen börjat tugga sönder väggarna i sin box. Hon hade provat att sätta på ett illasmakande medel på väggarna, utan att det hjälpte. Hästen hade tidigare varit ute i hage hela dagarna tillsammans med andra hästar, men här i sitt nya hem på ridskolan fick den bara gå ut någon timme, dessutom ensam. Hästen stod tidigare på halm, men stod numera på torv. Ridläraren bad om hjälp och fick rådet att ge hästen tillgång till halm och ha den mer ute i hage, gärna tillsammans med en eller flera hästar.

Hästar i stall har mycket liten kontroll över sin omgivning, aktiviteter och val av föda, och kan därmed befinna sig i en miljö som de inte har förmågan att hantera. Det finns helt enkelt gränser för vilka förhållanden hästar kan anpassa sig till. Hästar i fångenskap som inte får utlopp för sina naturliga beteenden och behov kan utveckla beteendestörningar, apati eller hyperaktivitet.²⁶

Den här hästen krubbitar trots att den har en krubbitarrem. Remmens nedre del är av metall.

Stereotypa beteenden är en form av beteendestörning. De förekommer endast hos hästar i fångenskap och är beteenden som upprepas och som till synes verkar sakna funktion.²⁷ Exempel på stereotypa beteenden hos hästar är krubbitning, vävning och boxvandring. Krubbitning innebär att hästar tar stöd med tänderna mot ett fast objekt (till exempel krubban), spänner nackmuskklerna och drar in luft, vilket ger upphov till ett karaktäristiskt ljud. Tidigare trodde man att dessa hästar svalde luft, men forskning har visat att den luft hästar drar in passerar ut igen, och att det endast är minimala mängder som når magen.²⁸ Vävning innebär att hästar svänger främre delen av kroppen från sida till sida, vilket innebär att vikten fördelas på ett framben i taget. När hästar boxvandrar går de runt, runt i sin box.

Det uppskattas att stereotypa beteenden förekommer hos närmare 20 procent av hästar världen över som står i stall.²⁷ Dessa beteenden kan vara ett sätt för djuret att hantera sin stress och frustration.²⁹ Att då försöka förhindra hästar från att utföra stereotypa beteenden kan innebära att de går miste om den strategi de utvecklat för att hantera sin situation, vilket kan öka stressen ytterligare.³⁰

Det är fortfarande vanligt att människor försöker förhindra att hästar utför stereotypa beteenden, till exempel genom att sätta på krubbitande hästar en speciell krubbitarrem runt halsen. Många hästar krubbiter trots att den hårt spända remmen ska förhindra dem från att spänna nackmuskulaturen och det är då högst troligt att remmen orsakar hästen obehag. Det kan vara svårt att få en häst att självmant upphöra med ett stereotypt beteende, och det bästa är därför att ha en hästhållning där dessa beteenden inte uppkommer.

Det finns flera faktorer i dagens hästhållning som ökar risken att hästar ska utveckla dessa beteenden. En studie visade att risken ökar om hästar får lite grovfoder eller om de inte ser andra hästar.³¹ Bland tävlingshästar finns det samband mellan onormala beteenden och lång tid i stall.³²

2.4 Traditioner och ovilja till förändring

Hur kommer det sig att så få går över till system som bättre tillgodoser hästarnas behov? Det är en relevant fråga som inte är helt enkel att besvara. Det kan dock konstateras att varken hästorganisationer eller utbildningsväsendet är några förebilder vad gäller modern hästhållning.

År 2007 trädde Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om hästhållning i kraft.³³ De nya föreskrifterna innebar bland annat att spiltor inte längre får byggas i nya stall och att hästar inte får stå uppbundna i spilta mer än 16 timmar varje dygn. Svenska Ridsportförbundet är Sveriges största ridsportorganisation och skriver i sitt idéprogram:

*”Hästar ska behandlas väl och hållas så att de ges möjlighet att bete sig naturligt. Vi ska arbeta för god hästhållning, vilket innebär att vi följer de riktlinjer och regler som finns upprättade.”*³⁴ Det låter onekligen väldigt bra, och det kan därför tyckas märkligt att Svenska Ridsportförbundet var en av de starkaste motståndarna till Djurskyddsmyndighetens föreskrifter. Det gick så långt att förbundet publicerade en ovetenskaplig studie som drog slutsatsen att de nya föreskrifterna skulle försämra hästarnas välbefinnande.³⁵

Den genomfördes på en ridskola av ridskolechefen Mats Mellberg som skrev:

”Det kan konstateras att utevistelse i förordningens omfattning inte gett möjlighet till den vila dessa hästar behövde, då flockvistelse kan vara mycket både psykiskt och fysiskt ansträngande”. Studien hade inga vetenskapliga referenser, inga statistiska analyser och ingen metodbeskrivning.

Under 2008 uttalade sig Svenska Ridsportförbundet negativt om att införa lösdrift på ridskolor. Ann-Catrine Bengtsson, verksamhetschef på sektionen för ridklubb/ridskola menade att en lektionshäst som går tre timmar på lektion inte får den vila den behöver i lösdriften.³⁶ Hon säger även följande:

– Sedan säger vi att ridskolan är en fritidsgård som ska finnas tillgänglig för eleverna på deras lediga dagar så att de kan komma och pyssla med sin älsklingshäst. Då kan de inte komma till ett stall där hästarna går ute.

Det är uppenbart att Svenska Ridsportförbundet inte sätter hästarnas behov i första hand.

Foto: Louise Cederlöf

I spiltor står hästarna fastbundna vid en vägg och har en starkt begränsad rörelsefrihet. Svenska Ridsportförbundet var motståndare till nya regler om att begränsa antalet timmar som hästar får stå i spiltor.

3. Ridskolor

Traditionellt sett har svensk hästutbildning skett inom det militära, och när hästarna försvann från armén var det många militärer som istället blev ridskolechefer.^{37,38} Fram till 1968, då hästarna avskaffades inom försvaret, fanns det i första hand hästar som tillhörde armén på ridskolorna.³⁹ Vid ett eventuellt krig skulle de användas av militären. Hästarna reds in av kungliga kavallerister på arméns rid- och körskola på Strömsholm. Det finns fortfarande en ridskola på Strömsholm, men idag drivs den av Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG), Svenska Ridsportförbundet (SVRF) och Svenska Galoppförbundet.

Ridutbildningen inom militären var en omfattande verksamhet som krävde rationalitet och effektivitet. På många ridskolor avspeglar sig det militära arvet genom att det är den traditionella militära ridningen som lärs ut. Den bygger till stor del på att kontroll både över häst och ryttare uppnås genom auktoritet och dominans.⁴⁰ Eller uttryckt med andra ord – en ridning som möjliggör att så många som möjligt lär sig rida på så kort tid som möjligt.

Under 1970- och 80-talet genomgick ridskoleverksamheten en snabb utveckling och antalet ridskolor och ridskoleelever växte. Barn och ungdomar började också få intresse för ridning vilket gjorde att olika ponnyraser började importeras. Den kraftiga expansionen blev möjlig också mycket på grund av att kommunerna engagerade sig och ofta tog på sig att bygga ridanläggningar, som kommunerna i flera fall även tog ägaransvar för.⁴¹

De senaste 5–10 åren har denna expansion dock avstannat något och antalet ridskoleelever har varit relativt konstant. Idag finns cirka 540 ridskolor knutna till Svenska Ridsportförbundet, där cirka 10 000 ridskolehästar står för 8 miljoner ridtimmar per år.³⁸ Dessutom finns ett okänt antal ridskolor som inte är anslutna till någon organisation.

Synen på ridning som en folksport har uppkommit genom en medveten statlig satsning i och med bildandet av Ridfrämjandet, vars syfte var att göra det möjligt för vem som helst att få tillgång till god och billig ridundervisning. Idag är ridskolorna såväl utbildningsanläggningar som samlingsplatser och fritidsgårdar. De är för det mesta öppna 365 dagar om året och ofta från åtta på morgonen till tio på kvällen.³⁸

Under 2009 genomförde Djurens Rätt en enkätundersökning riktad till ridskolor. Syftet med undersökningen var att få en bild av hur hästhållningen ser ut. Undersökningen genomfördes via e-post till 200 ridskolor och svarsfrekvens var 42,5 procent. Djurens Rätt vill tacka ridskolorna som deltagit i undersökningen.

- 72 procent av ridskolorna hade hästar som stod i spiltor.
- 75 procent av ridskolorna köpte hästar från hästhandlare.
- 64 procent av ridskolorna svarade att de hästar som lämnar ridskolan avlivas.
- Trots att halm som strömedel har visat sig minska uppkomster av stereotypa beteenden³¹ var det endast 26 procent som använde sig av det. Det vanligaste var att använda spån och torv som strömedel.
- Endast 12 procent av ridskolorna kunde tänka sig lösdrift som ett alternativ för alla hästar. Det var 16 procent som kunde tänka sig det för en del av hästarna, medan 69 procent svarade att de inte alls kunde tänka sig lösdrift som ett alternativ.
- 99 procent av ridskolorna släppte hästarna på bete under sommaren.

”Vi säljer aldrig våra hästar som arbetat i verksamheten vidare. När de inte fungerar längre i sitt dagliga jobb, fungerar de ingen annanstans heller, varför de går till slakt. Hästar som har inarbetade rutiner blir olyckliga när rutinerna ändras.”

Ur Djurens Rätts enkätundersökning till ridskolor

3.1 Djursynen på ridskolorna

Det är mer än 140 000 personer som varje år deltar i ridundervisning på någon av landets ridskolor.⁴² Det är därför intressant att titta närmare på ridskolornas attityd till hästar och deras hästhållning, eftersom det är där många blivande hästägare får sin utbildning. Ridskolor drivs med olika motiv och av olika personer, både som privata företag och i kommunal regi. Det gör att den djursyn som praktiseras och lärs ut varierar mycket. Djurens Rätt har gjort flera intervjuer på olika ridskolor för att få en inblick i hur synen på hästarna skiljer sig åt. Mia och Lena är båda ridskolechefer på varsin ridskola i södra Sverige. Här följer några utdrag ur intervjuerna med dem.

Foto: Louise Cederlöf

Det är inte längre tillåtet att bygga spiltor vid nybyggnad av stall.

När det gäller uppställning finns det vitt skilda åsikter på olika ridskolor om vad som är bra respektive dåligt. Ridskolechefen Lena säger:

– Det är farligt för eleverna att gå in till vissa hästar om de står i box, många hästar står så bra i spiltor och boxar är som sagt en säkerhetsrisk. Att ha hästar på lösdrift är inte hanterbart på en så stor anläggning. Man kan inte släppa in vem som helst i en lösdrift. Dessutom orkar inte hästarna jobba om de ska jaga flugor hela dagarna. Jag skulle själv aldrig ha mina tävlingshästar på lösdrift, de skulle bli för trötta.

Ridskolechefen Mia säger:

– Lösdrift är inte en säkerhetsrisk på en ridskola eftersom hästarna, vare sig de går i lösdrift eller i vanliga hagar, alltid hämtas av personal inför ridlektionerna. Spiltor är mer osäkert än boxar, eftersom man passerar in bakom hästen samt att människor som rör sig i stallet kan komma för nära baken på hästen, som kanske inte alltid är så glad över det.

På frågan om ridskolan lyckas tillgodose hästarnas olika behov vad det gäller till exempel grovfoder, social kontakt, utevistelse och en stallmiljö utan stress, svarar Lena:

– Definitivt. En häst som till exempel inte vill gå ut får gå i skritmaskinen istället. Vi har en häst som inte vill gå ut – han springer bara omkring som en idiot.

Mia anser att det är viktigt att personalen på ridskolan har en bra inställning till hästar och förklarar:

– Det är förbjudet att säga att hästarna är ”knäppa” eller ”dumma”, och det är också viktigt att lära barnen att använda de rätta orden för hästens beteende. Om en häst rusar iväg för att den blir skrämmd, får man inte säga att den skenar, utan man förklarar för barnen att hästen gjorde så för att den blev skrämmd därför att hästar är flyktdjur.

Vid ett besök på Lenas ridskola var stallet fullt med barn och föräldrar och ljudnivån var hög. Inne hos hästarna som skulle sadlas och tränas fanns hos flera hästar upp till tre–fyra personer samtidigt – förälder som skulle (så gott de kunde) sadla och träna, samt barnet som skulle rida och dessutom en eller två kompisar/syskon som skulle titta på.

Mia berättar hur det går till på hennes ridskola:

– Ingen får gå in till en häst om man inte har något ärende. Att bara gå in och klappa och hälsa är inte något ärende. När man sköter om hästen eller gör i ordning den, ska man vara ensam och inte ha någon kompis med som man står och pratar med.

Lena Forsberg från Luleå Tekniska Universitet har skrivit en avhandling om flickors roll på ridskolan. Hennes avhandling ger flera skrämmande exempel på attityder och synen på hästar på en ridskola. Hon skriver:

”Under mina observationer såg jag tillfällen då tvång förekom. Ett sådant tillfälle var när flickorna ryckte hästarnas man. De använde en brems, som är ett verktyg som hästen upplever som obehagligt men som gör hästarna reglerbara. Det innebär att nosen vrids om och hästen då står helt stilla och de kan fullfölja friseringen av hästens man. I situationen pratar flickorna till hästen och t ex säger ’nu får du ont i din nos, vi är alldeles strax klara såja’.”⁴³ Bremsning orsakar hästen smärta och kan i vissa fall medföra skador.⁴⁴ Metoden innebär att endorfiner utsöndras, vilka är kroppens egna smärtstillande substanser.²¹ Smärtan blir också koncentrerad till en enda punkt, vilket innebär att hästar inte reagerar på annat som gör ont eller är obehagligt.⁴⁵

3.2 Handeln med ridskolehästar

Personer som köper och säljer hästar i stor skala kallas för hästhandlare. Ridskolorna utgör en stor marknad för dem och Djurens Rätts enkätundersökning visade att 75 procent av ridskolorna köper sina hästar från hästhandlare. Ridskolorna får ofta prova att ha hästarna

några månader, och kan sedan välja att byta mot en annan. Djurens Rätt frågade Elin, stallchef på en ridskola i Stockholmsområdet, om hennes erfarenhet av hästhandlare:

– Man vet ju inte någonting om hästens bakgrund, vad den har varit med om eller om den varit skadad. En häst vi skickade tillbaka hamnade hos en annan ridskola, de hoppades väl att den skulle fungera där istället.

– Under den stora EU-konferensen Equus 2001 i Skara stod ridskoletjejer och demonstrerade mot de långa slakttransporterna av hästar. Samtidigt köpte vissa av deras ridlärare in hästar som rest långa sträckor, handlats med på marknader, inte sällan kvarkasmittrade från oseriösa hästhandlare. En del oseriösa hästhandlare får ställa upp sina hästar på vissa ridskolor, och som tack för hjälpen får ridskolorna första tjing på hästarna. Ridskolor är en av de största köparna, säger hästveterinären Göran Åkerström.⁴⁷

Det uppskattas att runt hälften av landets ridskolehästar kommer från andra länder än Sverige.⁴² En av Sveriges största hästhandlare köper och säljer omkring 500 hästar varje år.⁴⁶

3.3 Högre hästutbildning

Sveriges enda utbildning på högskolenivå inom hästområdet är Hippologprogrammet på Sveriges Lantbruksuniversitet. Utbildningen bedrivs på tre olika riksanläggningar: Flyinge, Strömsholm och Wången. Det finns dock en hel del problem med utbildningen, och Högskoleverket konstaterar i sin utredning av Hippologprogrammet:⁴⁸

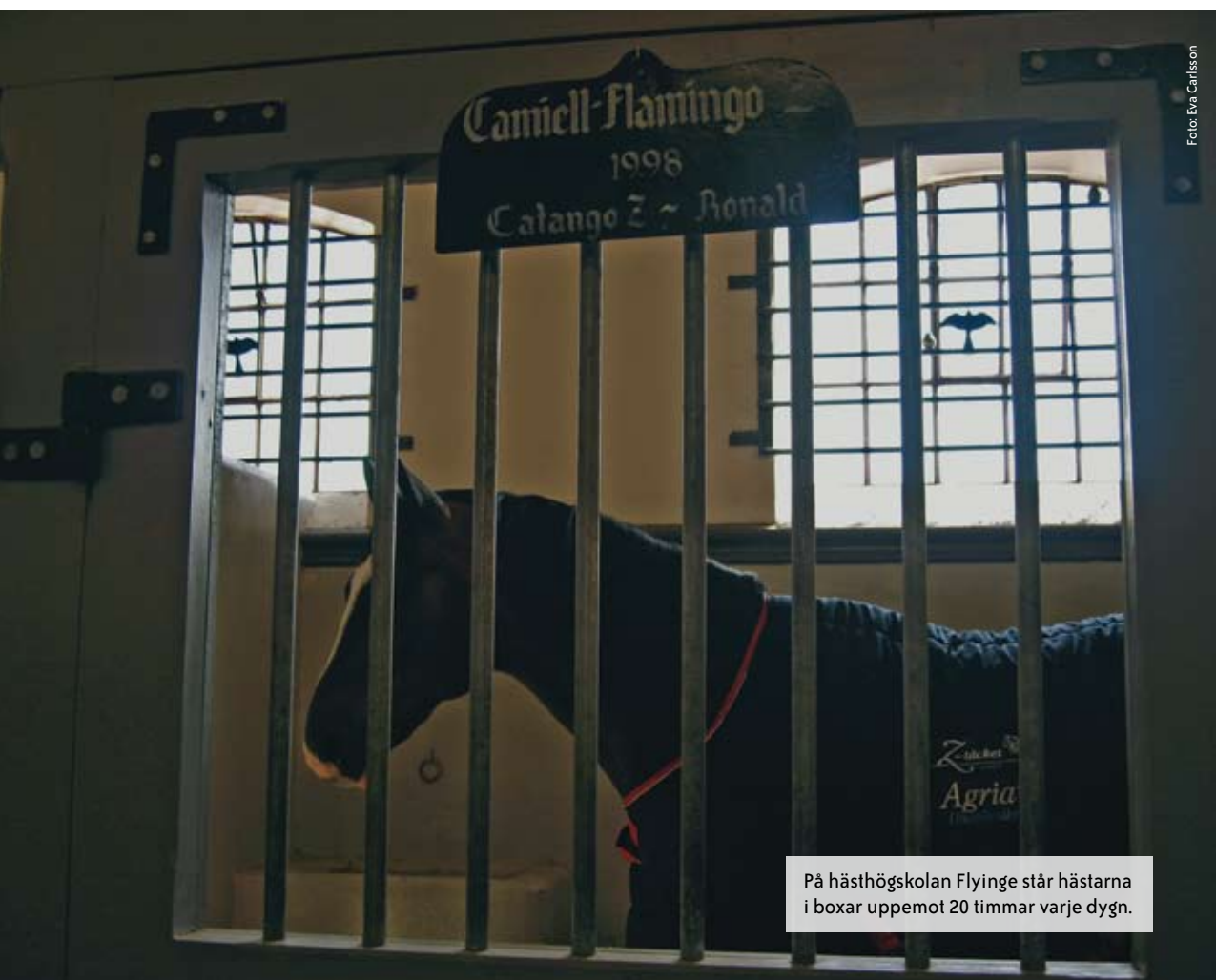
”De anläggningar där utbildningen bedrivs är fantastiska miljöer men de är inte akademiska miljöer. Med detta vill vi inte ha sagt att det inte går att bedriva akademiska studier där. Det är i stället en fråga om kulturer: på Flyinge finns rester av en militär kultur, som präglas av att man lyder beslut uppifrån. Detta kan ställas mot den akademiska kulturens krav på ständigt ifrågasättande. Vi tror att en del av de problem med attityder och kommunikation som vi uppfattat på Flyinge har sin grund i denna kulturkrock. Om utbildningen skall kunna utvecklas är det nödvändigt att reda ut detta problem.” Utredningen konstaterar även att undervisningen i färdighetsämnena ges av lärare som i princip saknar akademisk utbildning samt att den obligatoriska kurslitteraturen håller alltför låg nivå. Idag ligger fokus framförallt på att utveckla sporthästar som tillgodoser människors behov, inte på hästarnas välfärd.⁵² På Flyinge står hästarna inne omkring 20 timmar per dygn, och kom-

mer ut mellan tre och fyra timmar per dag i små rasthagar, där de oftast går en och en. De hästar som tävlar får aldrig gå på bete.⁴⁹

I en studie om hållbar hästuppfödning finansierad av Jordbruksverket frågar sig författarna:

*”Hur skall de ungdomar som utbildar sig inom hästsektorn kunna ta till sig nya modeller för hästhållning när det som visas upp på hästsportens högskolor ofta liknar museer över historisk uppstallning?”*⁵⁰ Djurens Rätt frågade Christian Magnusson, som är vikarierande skolchef på Flyinge, om han ansåg att 3–4 timmars utevistelse per dag är optimal tid för en häst. Han svarade:

– För vår verksamhet på Flyinge, med hästar som går i dagligt arbete, är 3–4 timmar utevistelse i rasthage acceptabelt.⁵¹ Djurens Rätt menar att det är långt ifrån acceptabelt att en häst spenderar tjugo timmar om dygnet i en box.

”Att hästar har så känslig hud att de känner när en fluga landar borde fungera som en påminnelse till ryttern om hur lite tryck som behövs för att kommunicera med en häst”²¹

Paul McGreevy, hästforskare och författare till boken ”Equine Behavior”

4. Ridsport

Numera används hästar i Sverige knappt alls inom militären och jordbruket, utan har blivit en sport- och fritidssysselsättning för många människor. Från att tidigare ha varit ett lantbruksdjur har hästen övergått till att vara ett idrottsredskap. Eftersom redskapen inom olika sporter vanligen inte är djur, är det kanske inte så konstigt att djurskyddet inom hästsporten är försummat. När det gäller idrott finns dessutom en stark tradition av att vara självlärd och praktisk⁵², vilket kanske till viss del kan förklara varför forskning och nya kunskaper gällande hästhållning har så svårt att få fäste inom hästsporten.

4.1 Träning och inläring – piska eller morot?

Hästar kan tränas till mycket, alltifrån att utföra piruetter och piaffer till att hoppa över hinder. Inläring kan ske på olika sätt och ett sätt är att belöna rätt beteende. När det gäller träning av hästar används vanligen negativ förstärkning. Det innebär att någonting negativt tas bort då rätt beteende utförs. När det gäller hästar är det vanligen ett tryck – antingen från ryttarens ben eller från bettet – som upphör, vilket tjänar som belöning. En konsekvens av negativ förstärkning är att individen endast gör precis så mycket som det behövs för att det negativa ska upphöra. Positiv förstärkning, där belöningen är att något positivt (till exempel godis) tillförs, gör istället att individen anstränger sig mer och mer för att göra rätt. Träningen blir då också betydligt roligare och mer givande för både tränare och häst, eftersom den helt bygger på frivillighet och saknar inslag av tvång.

Den tredje typen av inläring är bestraffning, där något obehagligt tillförs (eller något trevligt tas bort) när hästen gör ”fel”. Träning genom bestraffning kan ge snabba kortsiktiga resultat, men det gör också djuren rädda, osäkra och ovilliga att lära sig nya saker.⁵³

Fenomenet ”inlärd hjälplöshet” kan uppkomma när djur upplever att de inte kan undkomma obehag, oavsett vad de försöker göra.⁵⁴ Ett exempel kan vara då hästen samtidigt får signaler om att röra sig framåt och att stanna (blir sparkad i sidan och dragen i munnen). Då upplever hästen att den inte kan göra rätt. I längden kan ridning där ryttare hela tiden ger dubbla signaler leda till att hästar blir avtrubbade och visar tecken på depression. Sådana hästar anses ofta som de bästa hästarna för nybörjare på ridskolor att börja rida på.⁵⁵

4.2 Ridning – att tygla en häst

Att människor rider på hästar innebär en stor påverkan på hästarna. Det finns ett behov av mer forskning inom detta område. Med hjälp av ny teknik kan studier genomföras som hjälper oss att bättre förstå hur olika former av träningsmetoder och ridning påverkar hästarna.

Det är allt fler hästar som drabbas av hälsoproblem som en följd av hur de rids och tränas.⁵⁶ Detta visas tydligt genom ett stadigt ökande antal hästar som behandlas av veterinär. Skador som ofta ses hos hästar som rids är håltor, till exempel kotledsinflammationer, och ryggproblem. Det kan vara så att själva orsaken till att skadan har uppkommit inte utreds ordentligt och att det mer ses som en tillfällighet eller ren otur att hästen blev skadad.

Många uppfödare avlar fram hästar som i hög grad är anpassade till sitt kommande användningsområde. Idag finns hästar som redan från början går eller hoppar på det sätt människor vill. Det är lätt att påskynda träningen på sådana hästar och glömma bort att ta hänsyn till deras ålder. En sådan forcerad träning, särskilt gällande unga hästar, kan ofta leda till långvariga skador.⁵⁶

4.3 Ridtävlingar – alla medel är tillåtna

I jakten på framgång kan alla medel vara tillåtna. När det gäller tävling med hästar finns faror sammanknippande med att nå framgångar i olika tävlingssammanhang.⁵⁶ Det tar tid att utbilda hästar och när tid är pengar finns det alltid risker att människor tar till genvägar och hjälpmedel på vägen för att vinna prestige och pengar.⁵⁶

I Danmark väcktes debatt om den moderna ridningen när danska tv2 sände ett program som visade klipp från uppvärmningen inför hopp- och dressyrtävlingar.⁵⁷ Programmet visade hästar som reds med kraftigt nedböjda huvuden, skarpa bett och inspänningstyglar. Det är en mycket vanlig syn även på tävlingsbanor i Sverige. Medverkande veterinärer i programmet förklarade hur detta leder till att hästar får andningsproblem, skador i munnen och hur blodflödet till käken stryps. Den danska hoppryttaren Susan Kjærgård menade att den typen av ridning innebär ett övergrepp på hästen och leder både till skador och mental avstängning.⁵⁸

Hästar köps och säljs för betydligt större summor än de flesta andra djur. Vissa individer värderas till flera miljoner, men det finns även de som är helt gratis. För hästar värda mycket pengar väntar

ofta ett liv långt ifrån den betande flocken. Ingen vill riskera att en häst värd flera miljoner blir skadad tillsammans med andra hästar ute i hagen. Dessa hästar hålls vanligen ensamma och spenderar sin tid i en box och på transporter till tävlingsplatser runt om i världen. Ofta läggs stora summor på utrustning, alltifrån dyra sadlar till matchande täcken och benlindor. Det finns även möjligheter för hästarna att sola solarium, få massage och andra typer av behandlingar. Men hästens grundläggande behov av att röra sig fritt, äta större tiden av dygnet och leva i flock blir sällan tillgodosedda. Hästarna är inte längre individer med behov, de har istället reducerats till att vara ett redskap för att nå framgångar på tävlingsbanor.

"Jag praktiserade på Hogsta Dressyrryttare som hästkötare förra året. Jag träffade då på hästarna "Fia" och "Lisa" som tävlas på hög nivå. Ingen av stona fick gå i hage, fick senare höra att detta var på grund av att någon av dem blivit allvarligt skadad när de släppts ut i hage första gången tillsammans. Alla dessa fina tävlingshästar hade stallbandage över natten och täcke, även i vårvärmen. Täcke eftersom hästarna var klippta antar jag. Stallbandage var ju väldigt bra på ston som Fia och Lisa som inte gick i hage och inte rörde sig tillräckligt alla dagar. Jag kommer ihåg en natt när Lisa stått utan bandage och benen hade svullnat under natten, då var det ju bara ta ut henne och promenera så att svullnaden skulle gå ner."

Ida, 19 år

"Hästar? – Det här är inga hästar; det är tävlingsindivider."

Kvinna 35 år, som tävlar i hoppning

Foto: Eva Carlsson

Skrittmaskin på Flyinge.

Det är vanligt förekommande att tävlingshästar istället för att släppas ut i stora hagar tillsammans med andra hästar får gå i en så kallad skrittmaskin. Maskinen kan liknas vid en karusell, med olika fack för hästarna. Den går sedan runt, runt och hästarna tvingas gå i den hastighet maskinen har ställts in på.

”I skrittmaskiner är det vanligt att det finns möjlighet att koppla in el i grindarna som föser på hästarna. Elpåfösning är ju inte tillåtet i Sverige, men maskinerna tillverkas ofta utomlands och därför finns el inkopplat även här – vi får bara inte använda den. Jag har dock arbetat på flera ställen med skrittmaskin, samtliga använde sig av elen om hästarna ”maskade” och ett ställe hade regelmässigt elen påslagen när hingstarna gick i skrittmaskinen.”

Louise, 26 år

4.4 Vem klipper morrhåren på en katt?

Hästar har känselhår som sitter runt mulen och det är vanligt att de rakas eller klipps bort på tävlingshästar. Detta kan tyckas märkligt och kan jämföras med att klippa av morrhåren på en katt. Vid ett besök på Flyinge kunde det konstateras att en känd svensk hoppryttare hade rakat bort känselhåren på alla sina hästar. Djurens Rätt frågade Christian Magnusson, vikarierande skolchef på Flyinge, varför detta görs och fick svaret att känselhår trimmas på en del tävlingshästar inför tävlingar eller uppvisningar av kosmetiska skäl.⁵¹ I boken ”Hästhållning i praktiken”, som används på bland annat hippologigymnasiet och hovslagarutbildningen⁵⁹ står det:

*”Genom att klippa bort långa hårstrån runt nosen, på gansscherna och i käftgropen kan man få hästens huvud att se mer ädelt och vackert ut.”*⁶⁰ I Jordbruksverkets föreskrifter för hästhållning står det: *”Hästarnas känselhår bör inte klippas av eller på annat sätt avlägsnas.”*³³

Johan Beck-Friis, veterinär och informationschef på Sveriges Veterinärförbund säger:

– Jag anser inte att hästens känselhår på mulen bör rakas bort av kosmetiska skäl. Dessa hår utgör en viktig del av hästens orienteringsmekanism för huvudet. Om man tar bort dem kan det orsaka oro och osäkerhet hos hästen på grund av att den lättare stöter emot föremål runt mulen. Särskilt orolig kan hästen bli i mörker, då känselhåren i det fallet är det enda hjälpmedel den har att orientera sitt huvud med.”⁶¹

Foto: Eva Carlsson

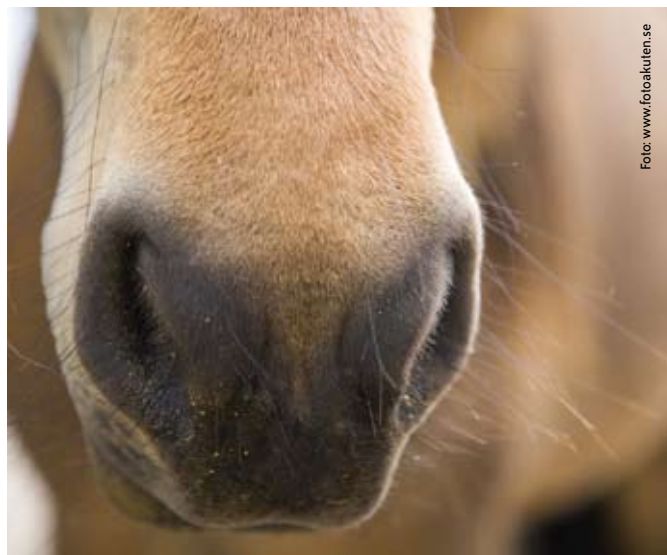

Foto: www.fotoakuten.se

Det är vanligt att känselhåren runt hästars mule klippas eller rakas bort på tävlingshästar som på bilden till vänster. Bilden till höger visar en häst som har kvar känselhåren. De är viktiga för hästar och hjälper dem att orientera sig.

5. Trav- och galoppsport

Trav- och galoppsporten omsatte år 2008 nära 12 miljarder kronor.⁶² Den stora drivkraften inom sporten är spelet på hästarna. Men spelet har ett högt pris och det är hästarna som får betala. Det handlar bland annat om skador, förslitningar och att hästarna ofta skickas till slakt som unga.

På elitauktionen 2009 såldes den ettåriga hästen ”Loch Ness Broline” för 760 000 kronor.⁶³ Priset baseras till stor del på hästens stamtavla och till viss del även på dess utseende. Sedan återstår det att se om hästen lever upp till förväntningarna och blir en vinnare. Inom travets värld finns det människor som är beredda att betala mycket pengar för en häst, men i samma stund den inte presterar längre finns det inte längre någon som vill betala. Då är det istället dags att investera i en ny potentiell stjärna, och jakten på framgång fortsätter.

5.1 Hästkapplöpningen i Sverige

Trav- och galopptävlingar, så kallade hästkapplöpningar, började anordnas från mitten av 1800-talet i Sverige. Galoppen var från början en sport för överklassen och etablerades i England, medan travsporten tog sin början genom att hästarna inom lantbruket tävlade mot varandra. Redan på 1800-talet fanns motståndare till tävlingar inom trav- och galoppsporten. Djurvänner menade att hästarna for illa av sporten, pressades långt över sina förmågor, ofta skadade sig och missköttes i kapplöpningställen.⁶⁴ År 1923 beslutade riksdagen att tillåta spel på trav- och galopptävlingar.⁶⁵ Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) bildades 1974 efter att en statlig utredning föreslagit att det skulle bildas en ny organisation med ansvar för trav- och galoppsportens spelverksamhet.

Staten tjänar varje år stora pengar på spelet på hästar: år 2008 fick staten in 1,25 miljarder kronor i skatt från ATG till statskassan.⁶² ATG har en slogan som lyder ”För att hästar ger allt” och den kan tyckas cynisk då den sätts i samband med alla de hästar som försvinner på vägen till vinnarcirkeln. ”För att hästar ger allt” är också titeln på en granskning utförd av Djurens Rätt 2008, som går djupare in på travsportens baksida.⁶⁶

Travsporten är avsevärt mycket större än galoppsporten i Sverige och det finns 33 travbanor och tre galoppbanor där spel bedrivs. Det

finns totalt ca 65 000⁶⁷ travhästar och ca 8 000 galopphästar i Sverige.⁴² Av dessa är det ca 21 600 travhästar och 1 400 galopphästar som är i träning.^{67,68} Det finns nära 7 000 licensierade travtränare, varav 387 professionella.⁶⁹ Antalet galopptränare är 180, varav 60 professionella.⁶⁸ På senare år har framför allt travtävlandet intensifierats och det har lett till att många tränare inte enbart tävlar på sin hemmabana, utan även åker runt i landet och tävlar flera dagar i veckan.⁶⁵ Trots att trav- och galoppsporten omsätter så mycket pengar genom spelet har många tränare svårt att få det att gå ihop ekonomiskt.⁶⁴

5.2 Sportens konsekvenser

Träning och tävling av kapplöpningshästar är associerade med en rad problem.⁷⁰ Förutom att hästarna drabbas av allvarliga skador händer det varje år att hästar dör under loppet. År 2008 fick minst tre hästar avlivas på Täby Galopp i samband med tävling.⁷¹ Det finns dessvärre ingen statistik gällande skador inom hästkapplöpningen, så det är svårt att få en uppfattning om hur många hästar som blir skadade varje år. Enligt Torbjörn Jansson som är professionell travtränare är problem med framknäna den vanligaste skadan som drabbar travhästar.⁷² Det är även vanligt med sen- och gaffelbands-skador och inflammationer i olika leder.⁷³ Galopphästar drabbas ofta av olika former av frakturer, och det förekommer att hästarna bryter benen medan de springer.⁷⁴ Idag avlas hästarna på snabbhet, inte på hållbarhet.

Det förekommer att galopphästar bryter benet medan de springer.

Magsår är vanligt förekommande hos kapplöpningshästar och har satts i samband med både försämrad hälsa och prestation.^{75,76} Intensiv träning och mycket kraftfoder är bidragande orsaker till att så pass många trav- och galopphästar har magsår.^{77,78} En studie på travhästar i Sverige visade att 70 procent av hästarna hade magsår.⁷⁹ Inom galoppen har det visat sig ännu vanligare.⁸⁰

Lungblödning eller EIPH (Exercise Induced Pulmonary Hemorrhage) är ett stort hälsoproblem hos hästar som tränas hårt och tävlas.^{81,82} Orsaken har ännu inte kunnat fastställas men då hästar anstränger sig och pressas hårt uppkommer små blödningar i lungans yttersta delar.⁸³ Detta kan i längden ge upphov till nedsatt prestationsförmåga och i mer sällsynta fall kan hästar börja blöda från näsborrarna.⁸¹

I jakten på framgång är det vanligt att travtränarna provar att tävla hästarna barfota, utan skor. En risk är då att hovarna slits för mycket mot banunderlaget och att hästarna blir ömma eller till och med blödande.⁸⁴

Inom trav- och galoppsporten börjar träningen då hästarna är omkring ett år. Vissa startar sin tävlingskarriär när de endast är två år gamla. Ridhästar rids ofta in senare, när de är omkring tre år gamla. Inom galoppen är det vanligt att starta tvååringar, medan det inom travsporten är mer omdebatterat att tävla med tvååringar. Det finns helt klart stora risker med att börja tävla så pass unga hästar. Hästarna är inte färdiga i sin utveckling utan växer fortfarande, vilket innebär att det finns stor risk för skador vid överbelastning.⁸⁵

”Det finns mindre seriösa tränare som startar väldigt oförberedda hästar bara för att det är väldigt enkelt att tjäna några tusen per lopp och detta borde man följa upp lite extra.”⁸⁶

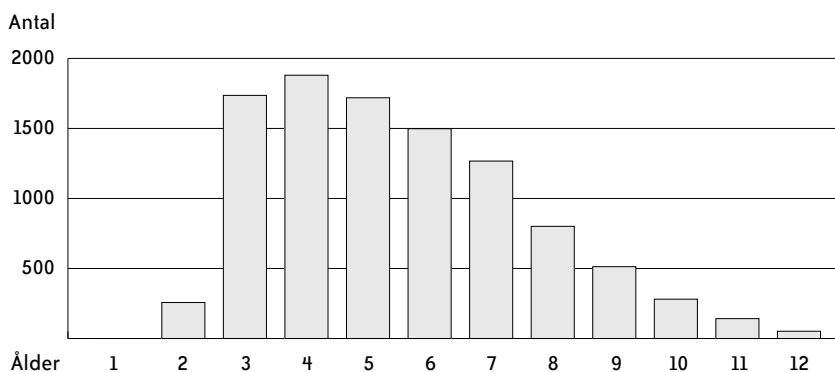
Travtränare uttalar sig i en enkätundersökning som Djurens Rätt genomförde 2008

Det är få utomstående som är medvetna om att könet sys ihop på ston inom trav- och galoppsporten. Ingreppet kallas caslickoperation och innebär att vulvaläpparna sys ihop. En liten öppning lämnas dock för urinen att passera. Detta görs eftersom det finns hästar som suger in luft i vaginan (luftsugning) när de springer, vilket gör att de blir ovilliga att springa.⁸⁶ En banveterinär som vill vara anonym förklarar att då hästar är i tävlingskondition är de ofta smala, vilket förvärrar problemet med luftsugning. Han säger vidare att ston som är caslickopererade riskerar att spricka mer okontrollerat

vid fölning. Samma banveterinär uppskattar att det är omkring vart tionde sto inom travsporten som har en hopsydd slidmykning. Inom galoppporten är det betydligt vanligare.

5.3 Vinna eller försvinna

Karriären för en kapplöpningshäst kan se olika ut, men oavsett om hästar har en lång eller kort karriär så kommer det en tid då de lämnar trav- eller galoppvärlden. Den vanligaste åldern för hästar som startar inom travet är fyra år (figur 1). År 2008 var det 1880 fyraåriga travhästar som startade medan det endast var 52 som var tolv år.⁸⁷ Det är med andra ord få hästar som har en lång tävlingskarriär inom travet. Efter tävlingskarriären kan hästarna gå till avel, bli ridhästar eller slaktas. Det finns dock inga siffror som visar på fördelningen.

Figur 1. Åldersfördelning för varmblodiga travhästar som startade på svenska banor år 2008. Det är tydligt att det är få hästar som har en lång karriär inom travsporten.

Framgångsrika travhästar kan vara värda flera miljoner inom travet, men om de säljs som ridhästar är de ofta bara värda några tusenlappar. De låga priserna indikerar att travhästar generellt sett har låg status som ridhästar. Det finns en utbredd uppfattning bland många hästmänniskor att travare inte är lämpade att rida på.

Svenska Travsportens Centralförbund (STC) har gett ut en rapport som handlar om travhästar efter karriären. I den konstaterar författaren att många travhästägare kategoriskt skickar sina hästar till slakt efter avslutad karriär eftersom de är rädda för att de kommer att fara illa hos en eventuell ny ägare.⁸⁸ Peter Forssberg, chefsveterinär på STC säger att hans personliga åsikt är att hästar inte är

förbrukningsvaror som ska slaktas efter avslutad karriär, utan att de ”ska fortsätta sin nästa karriär” om de är friska och mår bra. I en enkätundersökning som Djurens Rätt genomförde framkom det dock att Peter Forssbergs uppfattning inte delas av majoriteten av sportens utövare. Det framkom att hela 52 procent av tränarna tycker att travhästar som lämnar travet ska slaktas.⁶⁶

5.4 Utrustning för travhästar

Det finns en mängd olika slags utrustning för travhästar och för den som inte är insatt kan det vara svårt att veta vad exempelvis checkrem, tungband, huvudstång och pullburk är. Gemensamt för all utrustning är dock att den på olika sätt ska kontrollera hästarna. Det finns anledning att ifrågasätta om det är försvarbart att få hästar att springa så fort de bara kan i en gångart som naturligt inte är deras snabbaste, med utrustning som starkt begränsar deras rörelsefrihet, syn och hörsel.

Checkremmen är en rem som fixerar hästars huvud i ett upprest läge. Hästarna kan med andra ord inte sänka huvudet eftersom remmen går från checkbettet, upp över nacken, ned över mankammen och fäster i selen. Checkremmen gör det svårare för hästarna att galoppa.

Foto: Hendrik Zeitler

Checkremmen går från hästens mun och fäster i selen vilket hindrar den från att sänka huvudet. Huvudstången sitter längs sidan av hästen och gör att hästen inte kan svänga eller springa snett.

Tungan binds fast i underkäken med ett tungband.

Hästars mun är känslig och många hästar försöker undkomma trycket av bettet genom att lägga tungan över det. Då hästar lägger tungan över bettet finns en risk att de blir svårkontrollerade och att de får svårt att andas, eftersom andningsvägarna trängs ihop av tungan. För att hindra hästarna från detta binds deras tungor fast i underkäken med ett tungband. Om tungbandet binds för hårt kan blodcirkulationen till tungan strypas. Ungefär hälften av alla hästar som startar inom travet har tungband.⁸⁹ Det finns dessvärre inga studier gjorda på hur tungbandet påverkar hästar, men det är högst troligt att det upplevs som obehagligt för hästen.

Då hästar inte kan lägga tungan över bettet kan de istället försöka dra tillbaka huvudet för att försöka undkomma trycket. Då hästar drar tillbaka huvudet trängs luftvägarna ihop och de får därmed svårt att andas. För att förhindra detta används en pullburk (kallas även halsbygel) som syftar till att hålla hästars huvud i en vinkel som underlättar andningen.⁸⁶

Huvudstången är en stång som sitter längs sidan på hästar. Stången sitter fast mellan huvudlaget och selen och ska hindra hästar från att svänga och springa snett. I USA är det tillåtet att tävla med två huvudstänger, men i Sverige är det endast tillåtet att tävla med en. Att hästar springer snett kan ha olika anledningar, men det kan vara

så att de har ont någonstans och försöker avlasta det onda. Problemet blir med andra ord inte löst genom att sätta på en huvudstång, utan kan kanske till och med förvärra problemet.

Inför ett tävlingslopp är många hästar stressade och nervösa. För att hästarna ska bli lugnare använder sig många av skyggglappar och öronproppar. Under tävling pressas hästarna maximalt att springa så fort de bara kan. När upploppet närmar sig är hästarna trötta och för att få dem att springa ännu fortare är det vanligt att kusken rycker ut öronpropparna och viker bort skyggglapparna. Att helt plötsligt höra ett starkare ljud och se en massa nya saker innebär att hästar blir skrämda, och eftersom hästar är flyktdjur som flyr när de blir skrämda, springer de ännu fortare.

I Sveriges djurskyddslag står följande:

*”Djur får inte överansträngas. Inte heller får de agas eller drivas på med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada djuret.”*⁹⁰

Trots att detta står i lagen är det tillåtet att driva på hästarna med ett körspö och det är även tillåtet att driva på genom att piska hästen med tömmarna. I Norge är det förbjudet att använda körspö.⁹¹ Många travtränare skrev i enkätundersökningen att drivningen i Norge trots detta är värre jämfört med Sverige, eftersom de där driver mycket med tömmarna, som kan skada hästarnas munnar.

5.5 En sluten värld

Ett stort problem med trav- och galoppsporten är att det är en sluten värld som det kan vara svårt för utomstående att få inblick i. Det finns ingen offentlig statistik över skadefrekvens eller hur många hästar som går till slakt varje år. Det gör det svårt för allmänheten att få en uppfattning om hur det verkliga livet för en trav- eller galopphäst ser ut.

6. Transporter och slakt

Att lastas på och stängas in i en djurtransport är en jobbig upplevelse för många hästar. Hästar är anpassade för att leva på stora öppna ytor, och de flesta hästar har en medfödd skräck för att stängas in på små ytor utan sikt.⁹² Transporter kan medföra höga ljud, vibrationer, avgaslukt och balansproblem för hästen. Det gör att transporter kan vara en stressande upplevelse för många hästar, oavsett hur länge transporten varar eller vad den har för syfte. Om slutmålet för transporten är ett slakteri innebär det fortsatt stress i form av blandning med främmande hästar i en främmande miljö, blodlukt, höga ljudnivåer, hårdhänt hantering och fixering innan slakt.

6.1 En häst är inte alltid en häst

Det finns olika regler när det gäller transporter av hästar beroende på vad transporten har för syfte. Medan djur, även hästar, som ska till slakt får transporteras högst åtta timmar enligt svensk lag,⁹³ får övriga hästar transporteras upp till 24 timmar i sträck. De ska ges vatten och, ”om nödvändigt”, foder minst var åttonde timme. För dessa hästar är regelverket betydligt svagare än för slakthästar, både i Sverige och hela EU. Det saknas helt regler för transporttider med mera för hästar som är registrerade med hästpass, vilket alla svenska hästar numera måste vara. Det beror på att man utgår ifrån att dessa hästar kommer behandlas väl, då de i regel ska användas i tävling eller avel. Men så behöver inte alls vara fallet. Cirkushästar och hästar som används för tävlingar av olika slag tvingas ofta ut på många och långa transporter. De riktigt ”framgångsrika” tävlingshästarna tillbringar ofta en stor del av sina liv på transportfordon och i tillfälliga stall i Sverige och andra länder. Hästar som tävlar på internationell nivå skickas dessutom på långa flygresor.

Hästar kan vila och till och med sova korta stunder medan de står. Men på ett skakigt transportfordon har de ingen möjlighet att få den vilan.⁹⁴ Enligt EU:s expertråd i djurvälfrågor ska hästar få en paus minst var åttonde timme i minst sex timmar, då de får foder, vatten och möjlighet att vila. Denna viloperiod ska helst inträffa på natten. Rådet anser även att hästar ska ha ständig tillgång till hö under transport.⁹⁴ Inget av detta är krav i vare sig svensk eller europeisk lagstiftning.

Foto: Animals' Angels 2007

Överfull transport av hästar från Rumänien på väg till slakt i Italien.

”Det är inte ovanligt att hästar skickas mellan länder för ’handel’. De säljs till den som betalar bäst, vilket ofta är ridskolor men även slakterier och privatpersoner. Att det inte finns ett uttalat syfte med transporten gör att man lyckas gå runt de strängare EU-reglerna för slakttransporter, trots att en del av hästarna slutar på slakterier.”⁴⁷

Göran Åkerström, handläggare på Jordbruksverket

6.2 Slutdestination Italien

Djur som ska till slakt får enligt svensk lag inte transporteras mer än åtta timmar.⁹³ Men så fort de svenska gränserna passerats gäller istället EU:s bestämmelser.⁹⁵ Då får hästar som ska till slakt transporteras 24 timmar i sträck, med utfodring och vattning var åttonde timme. Efter en paus på 24 timmar får transporten återupptas, och detta kan upprepas hur många gånger som helst.

Lagen och verkligheten stämmer heller inte alltid överens. I praktiken är det svårt att veta hur reglerna efterlevs, eftersom kontrollen av transporter är mycket bristfällig, och de som ska utföra kontrollerna ofta saknar nödvändig kunskap.⁹⁶ Det finns få studier av hästars hälsa och välfärd i samband med långväga slakttransporter. En an-

ledning är att det är svårt för forskare att få tillträde till slakterier och transporter.⁹⁷ Nyligen gjordes dock en omfattande studie av hästar på långväga slakttransporter inom EU. Studien visade att hälften av hästarna som transporterats var skadade, och 38 procent var i så dåligt skick att de inte borde ha transporterats överhuvudtaget. Studien visade även att det var vanligt att hästarna saknade både mat och vatten. Många av hästarna hade redan transporterats 3–4 dagar innan de nådde EU:s gräns.⁹⁸

6.3 Olaglig hästslakt i Sverige

En häst får enligt svensk lag dödas med injektion av en överdos narkosmedel eller genom att först bedövas genom att skjutas med bultpistol eller kulvapen i huvudet, för att sedan avblodas genom att halspulsådrorna skärs av.⁹⁹ Vid slakt för konsumtion är det den senare metoden som används. Alla djur som är avsedda som mat för människor måste dessutom besiktigas av veterinär i samband med slakt.

Den svenska slakten av hästar har halverats sedan år 2000. Samtidigt har antalet avlivningar dubblerats.¹⁰⁰ Men mellan 2007 och 2008 ökade slakten igen med 13 procent, från 3 000 till 3 440 djur.¹⁰¹ Denna ökning beror till största delen på att ett slakteri fördubblat sin verksamhet under 2008. Detta är Sveriges största hästslakteri, Knorrevångens slakt AB i skånska Glimåkra. Under 2009 har flera missförhållanden uppdagats på detta slakteri. Slakteriets ägare har tagit över gamla och skadade hästar och sagt till de tidigare ägarna att djuren ska tas väl om hand under resten av deras liv. Istället har de gått direkt till slakt. På slakteriet har också omärkta och obesiktade hästar och andra djur dödats för att säljas som livsmedel i Sverige och utomlands, i strid mot djurskydds- och livsmedelslagstiftningen. Slakteriets ägare har anmälts flera gånger för att han haft vanvårdade djur i olagliga stall.¹⁰²

Även på andra håll har olaglig hästslakt avslöjats. Vid en oanmäld inspektion på styckningsanläggningen Ore kött i Rättvik den 5 mars 2009 uppdagades att hästar slaktades på platsen, trots att anläggningen inte är godkänd för slakt utan bara för styckning. Hästkött har också sålts trots att djuren inte besiktats av veterinär vare sig före eller efter slakt.¹⁰³ Bara ett par månader senare polis-anmälades även ett mindre slakteri i Ångermanland för att ha slaktat obesiktade hästar.¹⁰⁴

6.4 Tiotusen hästar försvinner varje år

I Sverige äter vi lite hästkött jämfört med kött från andra djurslag, samtidigt som vi är ett land med många hästar. Det leder till ett överskott av hästar som det ofta är lönsamt att skicka utomlands för slakt. En häst kan inbringa omkring 7 000 kr om den säljs till länder som Italien och Belgien, medan den i Sverige kan ge runt 2 000 kr på slakteri och kostar 3–4 000 kr att avliva och skicka till destruktion.^{100, 105, 106} Man räknar med att svenska hästar i genomsnitt får leva i 15 år. I så fall innebär det att omkring 20 000 hästar slaktas eller avlivas varje år.⁴⁵ De hästar som redovisas i svensk slakt, destruktion och laglig nergrävning uppgår tillsammans till ca 10 000. Ingen vet egentligen vart de andra 10 000 hästarna tar vägen, men mycket tyder på att många skickas utomlands för slakt. Den svenska statliga djurtransportutredningen från 2003 skriver:

*”Från Danmark sänds hästar till slakterier till såväl Belgien som Italien. Det finns ett etablerat samarbete mellan danska och svenska hästhandlare och det är väl känt att danska hästhandlare köper slakthästar för slakt i Sverige.”*⁴⁵ Jordbruksverket har inte fått in en enda färdjournal för utlandstransport av slakthästar sedan 2007, men det betyder knappast att inga hästar skickas utomlands för slakt.⁴⁷

”Uppköpare som har varit häromkring betalar 5 000–7 000 kronor. Numera tror jag hästarna mest körs via Danmark. De kommer med starthästar till Sverige och när de ska tillbaka så lastar de hästar som går till slakterierna i Sydeuropa.”

Svensk hästägare om handeln med svenska hästar för slakt i Europa.¹⁰⁰

”Som ägare till en gammal eller sjuk häst har man att välja på att betala flera tusen för avlivning och destruktion, eller att sälja hästen till någon främmande person och istället tjäna några tusen. Det är också ett sätt att lindra det dåliga samvetet, man hoppas på att det är någon som kommer ta hand om hästen. Om hästen har tur och inte är medicinerad kanske den slaktas lagligt, men annars är det stor risk att den slaktas illegalt, antingen i Sverige eller utomlands.”

Mattias Gårdlund, djurskyddshandläggare i Skåne.¹⁰⁷

7. Gällande lagstiftning

”I vår rättsordning är djur saker, lösöre och egendom, som kan ägas, säljas, skänkas, överges eller tappas bort, och även dödas. Djur kan också hyras ut, lånas ut, lämnas ut ”på foder” m.m.”

Helena Striwing, jurist och författare till boken ”Djur som brottsoffer”¹⁰⁸

I svensk lagstiftning utgår man från att djur, liksom människor, kan uppleva lidande. Därför har vi både en djurskyddslag och en lag mot djurplågeri. Djurskyddslagen är förebyggande med målet att så långt som möjligt förhindra att djur utsätts för lidande, vilket uttrycks i en allmän bestämmelse, §2, som säger att ”djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”. I förarbetena till denna paragraf anges att lidande också skall innefatta psykiskt lidande.¹⁰⁹

Hästar är precis som marsvin flockdjur, men medan marsvin enligt lag ska hållas tillsammans med andra marsvin¹¹⁰, får hästar hållas ensamma.³³ Mjölkkor ska enligt lag gå på bete under sommaren¹¹¹, men någon sådan lag finns inte för hästar. Det kan tyckas märkligt att det inte finns några lagar som ger våra älskade hästar rätt till några av sina mest grundläggande behov. Den 1 augusti 2010 träder nya föreskrifter i kraft som ger hästar rätt till social kontakt och utevistelse varje dag. Det kommer dock fortfarande vara tillåtet att hålla hästar ensamma. Det finns inte heller någon gräns på antalet timmar hästar får stå i box.

Gällande föreskrifter för hästhållning har saknummer L101 och finns att läsa på Jordbruksverkets hemsida www.sjv.se.

Slutord

Den kontakt med och förståelse för en individ av en annan art som umgänget med hästar kan ge är i sig något väldigt positivt. Djurens Rätt anser dock att det är djurens intressen och behov som ska komma i första hand när det gäller djur som hålls i fångenskap. Idag finns det stora variationer i hur hästar behandlas, mycket beroende på vad de används till. Alla hästar har rätt till ett bra hästliv, oavsett inom vilket område de används. Det är dags för en förändring av det sätt som hästar behandlas på idag, att vi tar ett större ansvar och inte låter våra egna intressen gå före hästarnas. Om vi ska hålla hästar måste vi låta dem vara hästar.

Foto: Sara Asteborg

Källor

- 1 Fraser D. et al. (1997) A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal Welfare* 6:187–205.
- 2 Nationella Stiftelsen för Hästnäringens Främjande (2004) Hästen i Sverige – betyder mer än du tror.
- 3 Boyd L. & Keiper R. (2005) Behavioural ecology of feral horses. I: The domestic horse: the origins, developments, and management of its behaviour, red. Mills D. S. & McDonnell S. M. Cambridge University Press: 55–82.
- 4 Davidson N. & Harris P. (2002) Nutrition and welfare. I: The Welfare of Horses, red. Waran N. Kluwer Academic Press, Amsterdam: 45–76.
- 5 Planck C. & Rundgren M. (2005) Hästens näringsbehov och utfodring. *Natur och Kultur*.
- 6 Frape D. (2004) Equine nutrition and feeding. Blackwell Publishing.
- 7 Proops L. et al. (2009) Cross-modal individual recognition in domestic horses (*Equus caballus*) Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 106: 947–951.
- 8 VanDierendonck M. et al. (2009) Interventions in social behaviour in a herd of mares and geldings. *Applied Animal Behaviour Science* 116: 67–73.
- 9 Feh C. (2005) Relationships and communication in socially natural horse herds. I: The domestic horse: the origins, developments, and management of its behaviour, red. Mills D. S. & McDonnell S. M. Cambridge University Press: 83–93.
- 10 Rundgren M., universitetslektor på institutionen för husdjurens utfodring och vård, Sveriges Lantbruksuniversitet. Hemsida: <http://hippocampus.slu.se>. Sidan besökt: 2009-05-26.
- 11 Houpt K. (2005) Maintenance behaviour. I: The domestic horse: the origins, developments, and management of its behaviour, red. Mills D. S. & McDonnell S. M. Cambridge University Press: 94–109.
- 12 Houpt K. et al. (2001) The effect of exercise deprivation on the behaviour and physiology of straight stall confined pregnant mares. *Animal Welfare* 10: 257–267.
- 13 Beaver B. (1994) The veterinarian's encyclopedia of animal behaviour. Iowa state University press. Ames.
- 14 Levine M. (2005) Domestication and early history of the horse. I: The domestic horse: the origins, developments, and management of its behaviour, red. Mills D. S. & McDonnell S. M. Cambridge University Press: 5–22.
- 15 Statistiska Centralbyrån (2004) Hästar och anläggningar med häst 2004. Sveriges officiella statistik, statistiska medelanden JO 24 SM 051.
- 16 Persson K. (2005) Active stable – nytänkande på hästens villkor. *Travhästen* nr 4: 8–12.
- 17 Hjärpe C. (2008) Hästar hållna utomhus under den kalla årstiden i Västra Götalands län – Samband mellan miljö- och hälsofaktorer. Studentarbete 185. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- 18 Søndergaard E. & Ladewig J. (2004) Group housing exerts a positive effect on the behaviour of young horses during training. *Applied Animal Behaviour Science* 87: 105–118.
- 19 Mills D. S. & Clarke A. (2002) Housing, management and welfare. I: The Welfare of Horses, red. Waran N. Kluwer Academic Press, Amsterdam: 77–97.
- 20 Murray M. & Eichorn E. (1996) Effects of intermittent feed deprivation, intermittent feed deprivation with ranitidine administration, and stall confinement with ad libitum access to hay on gastric ulceration in horses. *American Journal Veterinary Research* 11: 1599–1603.
- 21 McGreevy P. (2004) Equine Behavior, A Guide for Veterinarians and Equine Scientists. Saunders.

- 22 Bachmann I. et al. (2003) Risk factors associated with behavioural disorders of crib-biting, weaving and box-walking in Swiss horses. *Equine Veterinary Journal*, 35: 158–163.
- 23 McGreevy, P. et al. (1995) Management factors associated with stereotypic and redirected behaviour in the thoroughbred horse. *Equine Veterinary Journal*, 27: 86–91.
- 24 Connysson M. (2009) Fluid Balance and Metabolic Response in Athletic Horses Fed Forage Diets. Licentiate Thesis. Department of Animal Nutrition and Management, Swedish University of Agricultural Sciences.
- 25 Hippocampus, Sveriges lantbruksuniversitet. Hemsida: <http://hippocampus.slu.se>. Sidan besökt 2009-05-19.
- 26 Cooper, J. & Albentosa M. (2005) Behaviour adaptation in the domestic horse: potential role of apparently abnormal responses including stereotypic behaviour. *Livestock Production Science* 92: 177–182.
- 27 Mason G. & Rushen J. (2005) *Stereotypic Animal Behaviour: Fundamentals and Applications to Welfare* (2nd Edition). CABI Publishing.
- 28 McGreevy P. et al. (1995) Radiographic and endoscopic study of horses performing an oral stereotypy. *Equine Veterinary Journal*, 27: 92–95.
- 29 McBride S. & Hemmings A. (2009) A neurologic perspective of equine stereotypy. *Journal of Equine Veterinary Science* 29: 10–16.
- 30 McGreevy P. & Nicol C. (1998) Prevention of crib-biting: a review. *Equine Veterinary Journal*, Suppl. 27: 35–38.
- 31 McGreevy P. et al. (1995) Management factors associated with stereotypic and redirected behaviour in the thoroughbred horse. *Equine Veterinary Journal* 27: 86–91.
- 32 McGreevy P. et al. (1995). The prevalence of abnormal behaviour in dressage, eventing and endurance horses in relation to stabling. *Veterinary Record* 137: 36–37.
- 33 Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning. DFS 2007:6, saksnummer L 101.
- 34 Svenska Ridsportförbundet (2006) Ridsporten vill.
- 35 Mellberg M. (2007) Djurskyddsmyndighetens hästhållningsföreskrifter försämrar hästarnas välbefinnande och djurskyddet.
- 36 Andersson I. (2008) Lösdrift på ridskola inget för SvRF. Ridsport nr 11 2008.
- 37 Lundesjö-Öhrström S. (1998) Ridlektion, ett triangeldrama mellan elev, häst och lärare. Pedagogiska Institutionen, Uppsala universitet.
- 38 Svenska Ridsportförbundet. Hemsida: www.ridsport.se. Sidan besökt 2009-04-28.
- 39 Lantmännens Riksförbund (2003) Sverige som hästland – rapport 2003.
- 40 Atrell B. et al. (2000) Hästens biologi, utfodring och avel. Natur & Kultur, Falköping: 23–25.
- 41 Svenska Ridsportförbundet. Hemsida: www.ridsport.se. Sidan besökt: 2009-04-28.
- 42 Jordbruksverket (2005) Kartläggning och analys av hästverksamheten i Sverige. Rapport 2005:5.
- 43 Forsberg L. (2007) Att utveckla handlingskraft – Om flickors identitetsskapande processer i stallet. Licentiatuppsats. Institutionen för Pedagogik och lärande, Luleå tekniska universitet.
- 44 McGreevy P. (1996) *Why does my horse...?* Souvenir Press Ltd, London.
- 45 Djurtransportutredningen (2003). Kännande varelser eller okända varor? Betänkande från Djurtransportutredningen. SOU 2003:6.
- 46 Persson M. (2008) Han förser hela landet med hästar. ATL, Lantbrukets Affärstidning 2008-09-19.
- 47 Göran Åkerström, handläggare på Jordbruksverket. Personligt meddelande 2009-06-05.
- 48 Högscoleverket (2004) Utvärdering av agrara utbildningar vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Högscoleverkets rapportserie 2004:6 R.
- 49 Karl-Henrik Heimdahl, avelschef på Flyinge. Personligt meddelande 2009-04-23.
- 50 Ventorp M. & Löwenhielm T. (2008) Förstudie om hållbar hästuppfödning. Bol-lerup Lantbruksinstitut.
- 51 Christian Magnusson, vikarierande skolchef på Flyinge. Personligt meddelande 2009-04-23.

- 52 Mickels Nord U. (2005) Hästhantering på högskola – reflektion och kritiskt tänkande. C-uppsats i pedagogik. Institutionen för beteendevetenskap. Högskolan Kristianstad.
- 53 Murphy J. & Arkins S. (2007) Equine learning behaviour. *Behavioural Processes* 76: 1–13.
- 54 McGreevy P. & McLean A. (2005) Behavioural problems with the ridden horse. I: *The domestic horse: the origins, developments, and management of its behaviour*, red. Mills D. S. & McDonnell S. M. Cambridge University Press: 5–22.
- 55 Hall C. (2008) Is there evidence of learned helplessness in horses? *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 11: 249–266.
- 56 Heuschmann G. (2007) Tug of war: Classical versus ”modern” dressage. Trafalgar Square books.
- 57 Danska TV 2 (2009) Lige på og sport (LPS) – Overgreb i ridesporten. 2009-05-30.
- 58 Tidningen Ridsport (2009) Dansk mediadebatt om modern ridning. 2009-05-07. Finns på: www.tidningenridsport.se.
- 59 Caroline Persson, programansvarig hippologprogrammen. Personligt meddelande 2009-06-13 och 2009-06-22.
- 60 Mellberg M. (1998) Hästhållning i praktiken. Natur och Kultur/LT förlag. Stockholm.
- 61 Johan Beck-Friis, informationschef på Sveriges Veterinärförbund. Personligt meddelande 2009-05-07.
- 62 ATG (2009) Årsredovisning 2008.
- 63 Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (2009) Uppåt för Elitauktionen. Pressrelease Elitauktionen 2009 Fredag 29 maj, Scandic Infra City, Upplands Väsby.
- 64 Berglund S. (2006) Vägen till vinnarcirkeln; Travhästen och dess människor mellan sport och spel. Gidlunds förlag.
- 65 Greiff M. & Hedenborg S. (2007) I sulky och sadel, trav- och galoppsportens 1900-talshistoria. Carlsson bokförlag.
- 66 Asteborg S. (2008) För att hästar ger allt – sanningen om travsporten. Finns på: www.djurensratt.se/portal/page/portal/djurens_ratt/material/nedladdningsbart/TRAVSPORT.pdf
- 67 Svenska Travsportens Centralförbund. Hemsida: www.travsport.se. Sidan besökt 2008-11-27.
- 68 Svensk Galopp. Hemsida: www.galoppsport.se. Sidan besökt 2009-05-28.
- 69 Svenska Travsportens Centralförbund (2008) Årsredovisning 2007.
- 70 Hamlin M. et al. (2003) Retrospective trainer-reported incidence and predictors of health and training-related problems in standardbred racehorses. *Equine Veterinary Science*: 23: 443–452.
- 71 Tjernberg U. (2009) Fler dödsfall på Täby. Svenska Dagbladet 2009-03-25.
- 72 Torbjörn Jansson, professionell travtränare. Personligt meddelande 2008-08-28.
- 73 Peter Forsberg, chefsveterinär på Svenska Travsportens Centralförbund. Personligt meddelande 2008-09-01.
- 74 Parkin T. et al. (2005) Risk factors for fatal lateral condylar fracture of the third metacarpus/metatarsus in UK racing. *Equine Veterinary Journal*, 37:192–199.
- 75 Andrews F. & Nadeau J. (1999) Clinical syndromes of gastric ulceration in foals and mature horses. *Equine Veterinary Journal*, supplement 29: 30–33.
- 76 Franklin S. et al. (2008) Poor performance associated with equine gastric ulceration syndrome in four Thoroughbred racehorses. *Equine Veterinary Journal* 20: 119–124.
- 77 Roy M. et al. (2005) Prevalence of ulcers of the squamous gastric mucosa in Standardbred horses. *Journal of Veterinary Internal Medicine*: 19: 744–750.
- 78 Collier D. (1999) Gastric ulceration: response to an unnatural environment. *Equine Veterinary Journal*, Suppl. 29: 34–39.
- 79 Jonsson H. & Egenvall A. (2006) Prevalence of gastric ulceration in Swedish Standardbreds in race training. *Equine Veterinary Journal*: 38: 209–213.
- 80 Vastistas N. et al. (1999) Cross-sectional study of gastric ulcers of the squamous mucosa in Thoroughbred racehorses. *Equine Veterinary Journal*, Suppl. 29: 34–39.

- 81 Persson S. (2002) Kroniska luftvägssjukdomar. I: Hästforskning under 25 år – ATG-stödd forskning 1977–2002, red. Emmerdal J. & Kallings P. 29–32.
- 82 Poole D. (2007) Exercise-induced pulmonary haemorrhage (EIPH): mechanistic bases and therapeutic interventions. *Equine Veterinary Journal*: 39: 292–293.
- 83 Hinchcliff K. (2000) Counting red cells – is it the answer to EIPH? *Equine Veterinary Journal*: 32: 362–363.
- 84 Magnusson L-E. (1992) Hovvård och hovbeslag. Almqvist & Wiksell AB. Kristianstad.
- 85 Andersson I. & Lindberg C. (2003) Unghästar. ICA bokförlag.
- 86 Jenny Lundell, professionell travtränare. Personligt meddelande 2008-06-05.
- 87 Svenska Travsportens Centralförbund. Årsredovisning 2008.
- 88 Hansson M. (2002) Alternativ användning av travhästar. Rapport från Svenska Travsportens Centralförbund.
- 89 Ilse Österwall, journalist och författare till Travboken. Personligt meddelande 2008-07-23.
- 90 Djurskyddslagen (1988:534). Finns på: www.notisum.se.
- 91 Det Norske Travelskap. Løpsreglement for travsport i Norge.
- 92 Waran N. et al. (2002). The effects of transportation on the welfare of horses. I: *The Welfare of Horses*, red. Waran N. Kluwer Academic Press, Amsterdam: 125–150.
- 93 Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur. DFS 2004:10, saknummer L5.
- 94 Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (2002). The welfare of animals during transport (details for horses, pigs, sheep and cattle).
- 95 Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97. Europeiska unionens officiella tidning, 5.1.2005.
- 96 European commission, Food and Veterinary Office 34119 (2007). Report of a mission carried out in Italy from 26 to 30 November 2007 in order to evaluate the implementation of animal welfare requirements for equidae intended for slaughter, both during transport and at slaughter. Finns på: <http://ec.europa.eu>.
- 97 David Marlin, Hartpur College, UK. Personligt meddelande 2008-08-01.
- 98 Marlin D. et al. (2008). An investigation of the health and welfare of horses transported long distances for slaughter in the European Union. *Proceedings of the Fourth International Conference, Dublin, Ireland*, pp. 56. Ed: Murphy J. et al.
- 99 Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur. SJVFS 2007:77, saknummer L22.
- 100 ATL, Lantbrukets Affärstidning (2009). Lägre pris trots att hästslakten minskar. 2009-02-02. Finns på: www.atl.nu.
- 101 Jordbruksverket (2009). Animalieproduktion. Års- och månadsstatistik 2009:2.
- 102 Sveriges Television (2009). Uppdrag granskning – Hästskojarerna. 2009-03-11.
- 103 Livsmedelsverket (2009). Ore kött åtalsanmäls för olaglig hästslakt. 2009-03-10. Finns på: www.slv.se.
- 104 Livsmedelsverket (2009). Livsmedelsverket åtalsanmäler slakteri i Västernorrland. Finns på: www.slv.se. Sidan besökt: 2009-06-01.
- 105 ATL, Lantbrukets Affärstidning (2009). Dåligt betalt för hästkött. 2009-04-29. Finns på: www.atl.nu.
- 106 Svensk Lantbrukstjänst (2009) Prislista. www.svensklantbrukstjanst.se, 2009-05-14.
- 107 Mattias Gårdlund, djurskyddshandläggare. Personligt meddelande 2009-06-02.
- 108 Striwing H. (1998) Djur som brottsoffer. Bokförlaget Nya Doga.
- 109 Regeringens proposition 1987/88:93 om djurskyddslag, m.m. sid 50.
- 110 Föreskrifter om ändring i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:16) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby. DFS 2005:8, saknummer L 80.
- 111 Djurskyddsförordningen (1988:539) Finns på: www.notisum.se.

Djurens Rätt

Djurens Rätt är Sveriges största djurrätts- och djurskyddsorganisation med 36 000 medlemmar. Vi är en partipolitiskt obunden ideell organisation som bildades 1882. Med det personliga samtalet och det skrivna ordet som arbetsredskap verkar vi för ett samhälle som respekterar djurens rättigheter. Våra huvudfrågor är djurförsök, livsmedelsindustrin, pälsindustrin och konsumentfrågor.

Djurens Rätt är helt beroende av frivillig hjälp. Därför är vi mycket tacksamma om du stödjer oss – varje medlem och varje gåva gör skillnad. Tillsammans är vi en stark röst för djuren.

www.djurensratt.se

Tel: 08-555 914 00

Plusgiro: 90 10 87-7

Djurens Rätt granskar hästvärlden

Hästar är inte människor. Trots detta verkar många tro att hästar fungerar på samma sätt som människor. Att hästar äter frukost, lunch och middag, sover hela natten, vill vara inne när det är kallt och ha en egen box att vara i. Inget kan dock vara mer fel. Hästar är kanske ett av de mest missförstådda djuren – vi vill dem så väl, men behandlar dem så fel.

Djurens Rätt har granskat hästvärlden och har hittat en värld full av motsägelser. Hästar betraktas som älskade familjemedlemmar men behandlas samtidigt som verktyg för att nå framgångar på tävlingsbanan. Det är en i många delar sluten värld som döljer brutala träningsmetoder, en föråldrad djursyn och hästar med beteendestörningar. Den här rapporten visar på hästarnas verkliga behov och kan konstatera att det inte räcker med att vara älskad för att ha ett bra liv.

Foto: Sara Aseborg

ISBN 978-91-88786-77-7

Djurens Rätt
Box 2005
125 02 Älvsjö
www.djurensratt.se
info@djurensratt.se
08 - 555 914 00

Djurens Rätt.